

POSTANOWIENIE

Dnia 8 lipca 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Irena Gromska-Szuster (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Mirosław Bączyk

SSN Dariusz Zawistowski

w sprawie z powództwa Beaty P.

przeciwko Spółdzielni Mieszkaniowej M.

o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 8 lipca 2011 r.,

zażalenia powódki

na postanowienie o kosztach procesu zawarte w punkcie trzecim wyroku

Sądu Apelacyjnego

z dnia 27 października 2010 r.,

zmienia zaskarżone postanowienie w ten sposób, że nie obciąża powódki kosztami postępowania apelacyjnego.

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 27 kwietnia 2010 r. Sąd Okręgowy oddalił powództwo Beaty P. przeciwko Spółdzielni Mieszkaniowej /.../ o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli o ustanowieniu na rzecz powódki prawa odrębnej własności opisanego w pozwie lokalu użytkowego zajmującego cały budynek oraz określonego udziału w nieruchomości wspólnej i zniósł wzajemnie między stronami koszty procesu powołując się na art. 102 k.p.c. i stwierdzając, że wprawdzie powódka przegrała sprawę, jednak zachodzi wypadek szczególny, gdyż sprawa należała do nietypowych i trudnych, a powódka była subiektywnie przekonana o słuszności swoich roszczeń, co w świetle orzecznictwa Sądu Najwyższego uzasadnia zastosowanie art. 102 k.p.c.

Wyrokiem z dnia 27 października 2010 r. Sąd Apelacyjny oddalił apelację powódki, obciążył Skarb Państwa kwotą 13 500 zł nie uiszczoną przez powódkę opłaty od apelacji i zasądził od powódki na rzecz strony pozwanej kwotę 5 400 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego. Rozstrzygnięcie o tych kosztach Sąd Apelacyjny uzasadnił powołaniem się na art. 98 k.p.c. i § 12 ust. 1 pkt 2 w zw. z § 6 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. nr 163, poz. 1349 ze zm.).

W zażaleniu na powyższe rozstrzygnięcie o obciążeniu powódki kosztami postępowania apelacyjnego, skarżąca zarzuciła naruszenie art. 102 k.p.c. przez jego niezastosowanie oraz art. 98 k.p.c. przez jego zastosowanie w sprawie, w której zachodzą szczególne okoliczności uzasadniające zastosowanie art. 102 k.p.c. Wskazała, że sprawa miała wyjątkowo kontrowersyjny charakter a oddalenie powództwa nastąpiło dlatego, że Sądy obu instancji nie podzieliły stanowiska Sądu Najwyższego o dopuszczalności ustanowienia odrębnej własności lokalu zajmującego cały budynek, czego powódka nie mogła przewidzieć. Poglądy prawne w tym przedmiocie były rozbieżne, co spowodowało także podjęcie prac legislacyjnych nad zmianą regulacji prawnej. O wyjątkowości problemu i kontrowersji w jego rozstrzygnięciu świadczy to, że już po wydaniu zaskarżonego

orzeczenia, Sąd Najwyższy w związku z pytaniem prawnym podjął uchwałę zajmującą stanowisko przeciwne do stanowiska zajętego w poprzednim wyroku. W tych okolicznościach obciążenie obywatela dochodzącego swoich praw przed sądem skutkami finansowymi braku racjonalnego i precyzyjnego wskazania przez ustawodawcę i judykaturę jednolitej wykładni przepisów, jest, zdaniem skarżącej, co najmniej niesprawiedliwe.

W oparciu o powyższe zarzuty powódka wносиła o zmianę zaskarżonego postanowienia i nie obciążenie jej kosztami postępowania apelacyjnego, ewentualnie uchylenie tego orzeczenia i przekazanie sprawy w tym zakresie Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Strona pozwana wносиła o oddalenie zażalenia i zasądzenie kosztów postępowania zażaleniowego stwierdzając, że rozbieżności w doktrynie i orzecznictwie oraz trudności interpretacyjne przepisów występują w większości procesów cywilnych i w związku z tym nie można ich uznać za wypadek szczególny w rozumieniu art. 102 k.p.c., nie zachodzą też inne szczególne okoliczności uzasadniające zastosowanie tego przepisu., pozwana nie wykazała złej woli, braku reakcji czy beczynności ani nie utrudniała realizacji roszczenia powódki i sama poniosła koszty procesu, które powódka powinna jej zwrócić na zasadach ogólnych, tym bardziej, że Sąd Apelacyjny zasądził koszty te w najniższej wysokości, a sytuacja materialna powódki pozwala jej na zapłacenie zasądzonej z tego tytułu kwoty.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przepis art. 102 k.p.c., stanowiący wyjątek od zasady ponoszenia kosztów procesu przez stronę przegrywającą sprawę (art. 98 k.p.c.), powinien być stosowany przez sądy w wypadkach szczególnych, gdy rozstrzygnięcie o kosztach procesu zgodnie z zasadami art. 98 k.p.c. byłoby wyjątkowo niesprawiedliwe lub krzywdzące dla strony ze względu na okoliczności podmiotowe lub przedmiotowe sprawy. Sąd Najwyższy niejednokrotnie wskazywał, że okolicznością taką może być precedensowy charakter sprawy, występujące w niej istotne wątpliwości co do wykładni lub stosowania przepisów, niejednolita praktyka różnych organów i instytucji stosujących prawo, ocenny charakter roszczeń strony, zależny od

uznania sądu i tym podobne okoliczności (porównaj między innymi orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 27 kwietnia 1971 r. I PZ 17/71, OSNCP 1971/12/222, 29 sierpnia 1973 r. I PR 188/73, OSNCP 1974/3/59, z dnia 29 listopada 2010 r. II PZ 35/10 i z dnia 16 lutego 2011r. II CZ 203/10 niepubl.).

Nie ulega wątpliwości, że w rozpoznawanej sprawie okoliczności takie wystąpiły, na co słusznie zwrócił uwagę Sąd pierwszej instancji stosując do rozstrzygnięcia o kosztach procesu art. 102 k.p.c., a co bezpodstawnie pominął Sąd Apelacyjny. Wprawdzie zastosowanie art. 102 k.p.c. jest suwerennym uprawnieniem jurysdykcyjnym sądu orzekającego, do którego oceny należy, czy w sprawie występuje szczególnie uzasadniony wypadek, w rozumieniu tego przepisu, jednak ocena taka nie może być dowolna i powinna być przeprowadzona w każdej sprawie, której okoliczności wskazują, że wypadek taki może zachodzić. Dotyczy to w szczególności sytuacji, gdy, jak to miało miejsce w rozpoznawanej sprawie, Sąd pierwszej instancji zastosował powyższy przepis i wskazał na wyjątkowe okoliczności sprawy, które nie uległy zmianie także w postępowaniu w drugiej instancji, na co zwrócił uwagę również Sąd odwoławczy, jednak nie zastosował art. 102 k.p.c. ani nie rozważył możliwości jego zastosowania. Okolicznością taką był wyjątkowo skomplikowany charakter sprawy wynikający z niejasności przepisów dotyczących ustanowienia prawa odrębnej własności spółdzielczego lokalu użytkowego zajmującego cały budynek, niejednolita wykładnia przepisów dotyczących tej kwestii także w orzecznictwie Sądu Najwyższego, różne wypowiedzi doktryny oraz niejednolita praktyka stosowania tych przepisów prowadząca do podjęcia także prac legislacyjnych zmierzających do ich nowelizacji. Słusznie wskazuje skarżąca, że dochodząc roszczenia, które jej przysługuje w oparciu o art. 17¹⁴ ust. 1 u.s.m., nie powinna ponosić ujemnych finansowych konsekwencji nieprawidłowej legislacji i trudności z wykładnią przepisów stanowiących podstawę roszczenia, tym bardziej, że zarówno w chwili wnoszenia pozwu, jak i w chwili wnoszenia apelacji miała podstawy do przekonania, że jej roszczenie jest uzasadnione, skoro Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 16 stycznia 2008 r. IV CSK 402/07 (niepubl.) uznał za dopuszczalne ustanowienie odrębnej własności lokalu spółdzielczego obejmującego cały budynek. Dopiero po prawomocnym zakończeniu rozpoznawanej sprawy zapadła

uchwała Sądu Najwyższego z dnia 19 listopada 2010 r. III CZP 85/10 (OSNC 2011/5/57) prezentująca odmienne stanowisko.

Wbrew ocenie strony pozwanej zawartej w odpowiedzi na zażalenie, nie są to okoliczności typowe dla większości spraw cywilnych i uzasadniają stwierdzenie, że w sprawie wystąpił wypadek szczególny, w rozumieniu art. 102 k.p.c.

Biorąc to pod uwagę Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁶ w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c. zmienił zaskarżone postanowienie i nie obciążył powódki kosztami postępowania apelacyjnego.